

IRENA MACHYŃSKA

TENDENCJE ROZWOJOWE PŁAC
W GOSPODARCE USPOŁECZNIONEJ W POLSCE LUDOWEJ

1. „Silny rozwój gospodarki w okresie 25-lecia Polski Ludowej, był ściśle związany ze wzrostem zatrudnienia i płac, przy czym powiązania ce miały charakter dwustronny. Z jednej strony polityka pełnego zatrudnienia i możliwie maksymalnego zaspokajania potrzeb ludności poprzez stały wzrost płac aktywnie oddziaływała na gospodarkę narodową. Z drugiej zaś strony aktywizacja procesów gospodarczych miała pozytywny wpływ na dynamikę oraz strukturę zatrudnienia i płac”¹.

Celem niniejszego opracowania jest ustalenie tendencji różnic i zmian w relacjach płac nominalnych w Polsce Ludowej, według województw, rodzaju wykonywanej pracy i działów gospodarki narodowej. Opracowane i przedstawione w niniejszym artykule materiały zaczerpnięte zostały z Roczników Statystycznych GUS i dotyczą wypłat dokonanych we wrześniu w latach 1957 - 1967 dla pracowników pełnozatrudnionych, którzy otrzymali wynagrodzenie za cały miesiąc. O ograniczeniu analizy tylko do wybranego dziesięciolecia zdecydowały następujące przesłanki: a) dane o placach dla całego 25-lecia nie są ze sobą porównywalne ze względu na różny sposób agregacji, b) dla lat poprzedzających wybrany okres podobne analizy były już przeprowadzane w pracach takich autorów jak: M. Nasiłowski^{1a}, H. Diamand², W. Feldman³, K. Jacek⁴ i inni.

Tak więc cel pracy, zakres i źródła stały się jak gdyby determinantami, które zdecydowały o wyborze i zastosowaniu w niniejszym badaniu następujących metod: 1. metoda przeciętnych płac, 2. metoda struktury zatrudnienia według wysokości płac, 3. metoda indeksowa. W literaturze

¹ Struktura gospodarki narodowej, GUS, 1969, s. 36.

^{1a} M. Nasiłowski, *Zmiany w strukturze płac w Polsce w latach 1949 - 1956*, *Ekonomista* 1958, z. 3, s. 578.

² H. Diamand, *Place nominalne w latach 1956 - 1958*, *Wiadomości Statystyczne* 1959, z. 1, s. 2.

³ W. Feldman, *Relacje płac nominalnych w gospodarce uspołecznionej w Polsce w latach 1955-1960*, praca doktorska SGPiS, Warszawa 1964 (maszynopis).

⁴ K. Jacek, *Tempo wzrostu dochodów realnych i nominalnych Ludności w latach 1961 - 1965*, *Wiadomości Statystyczne* 1966, z. 9, s. 24.

poświęconej problemom płac istnieje szereg rozbieżnych zdań na temat stosowania wyżej wymienionych metod⁵. Naszym zdaniem metody te chociaż nie wyjaśniają przyczyn i skutków są przecież dobrym narzędziem analizy objawów⁶, pod warunkiem, że stosuje się je równocześnie.

2. Analizę naszą rozpoczniemy od porównania struktury płac w latach 1957 i 1967. W 1957 r. wystąpiły po raz pierwszy po wojnie masowe podwyżki płac. Obejmowały one w głównej mierze pracowników niżej zarabiających, o czym świadczy wprowadzenie płacy minimalnej na poziomie 500 zł. Dalsze podwyżki płac spowodowały wzrost płacy minimalnej do 850 zł. Odbiciem charakterystycznych zmian zachodzących w zatrudnieniu i płacach w Polsce Ludowej są dane obrazujące strukturę zatrudnienia według płac.

Tabela 1

Struktura zatrudnienia w gospodarce uspołecznionej według płac w latach 1957 i 1967

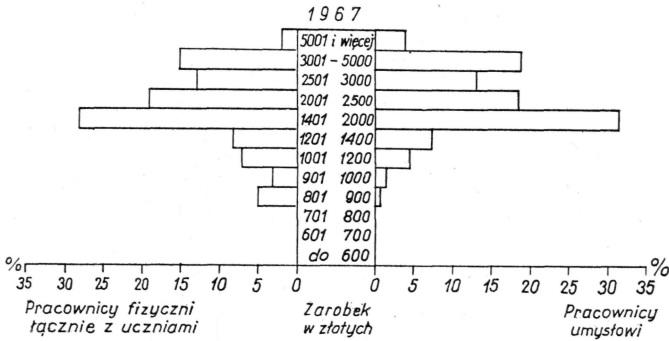
Płace brutto w zł	Odsetek zatrudnionych			
	1957		1967	
	fizyczni	umysłowi	fizyczni	umysłowi
do 600	8,2	2,7	—	—
601 — 700	4,7	4,2	—	—
701 — 800	6,1	5,8	—	—
801 — 900	6,8	7,3	4,9	0,7
901 — 1000	7,5	7,2	3,2	1,5
1001 — 1200	15,4	15,6	7,2	4,5
1201 — 1400	12,7	13,5	8,1	7,5
1401 — 2000	22,8	26,3	28,0	31,5
2001 — 2500	8,1	9,1	19,1	18,6
2501 — 3000	3,7	4,3	12,8	13,0
3001 — 5000	3,2	3,5	15,0	18,9
5001 i więcej	0,3	0,5	1,7	3,8

Źródło: opracowano według: Rocznik Statystyczny GUS 1959, s. 335 oraz 1968, s. 548.

Z przytoczonej tablicy wynika, że w 1957 r. przeważający odsetek zatrudnionych (50,9% pracowników fizycznych i 55,4% umysłowych) otrzymywał płace średnie z przedziału 1000 - 2000 zł. Bardziej dokładny rozkład, lecz nie zmieniający istotnej tendencji, otrzymamy budując szereg z przedziałami równymi o rozpiętości 500 zł. Przy takim sposobie agregacji największa liczba zatrudnionych otrzymywała płace z przedziału

⁵ Por. Z. Morecka, *Rozwój gospodarczy i struktura płac* [w:] *Teoria wzrostu ekonomicznego a współczesny kapitalizm*, Warszawa 1962 s. 263; A. Melich, *System płac w kapitalizmie*, 1966, s. 172; W. Krencik, S. Spotan, *Statystyka płac a potrzeby badania problemów płac*, *Gospodarka Planowa* 1958, z. 3, s. 47.

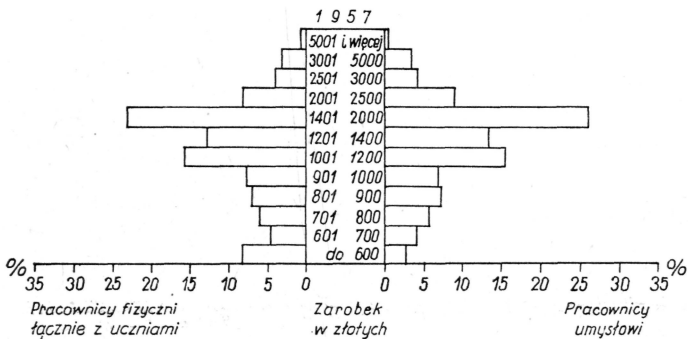
⁶ Termin ten używamy za W. Feldman, op. cit., dla określenia tendencji różnic i zmian w relacjach płac z pominięciem analizy przyczynowo-skutkowej.

Ryc. 1. Struktura zatrudnienia w gospodarce społecznej według zarobku miesięcznego brutto za wrzesień 1967 r.

Źródło: tabela 1

500 - 1500 zł. W rzeczywistości więc płaca najczęściej występująca w 1957 r. wynosiła dla pracowników fizycznych 1003,24 zł, a dla umysłowych 1174,10 zł. Natomiast w 1967 r. największa liczba zatrudnionych pobierała średnie płace z przedziału 1400 - 3000 zł, przy czym wśród pracowników fizycznych odsetek ten wynosił 59,9%, a wśród umysłowych 63,1%. Dominanta obliczona na podstawie powyższych danych dla pracowników fizycznych wynosi 1814,90 zł, a dla umysłowych 1790,60 zł. Na-

Ryc. 2. Struktura zatrudnienia w gospodarce społecznej wg zarobku miesięcznego brutto za wrzesień 1957 r.

Źródło: tabela 1

leży przypuszczać, że typowa płaca była w rzeczywistości nieco niższa. Tak więc w ciągu lat 1957 i 1967 zaszły dość znaczne zmiany w strukturze zatrudnienia według płac. Nastąpiło wyraźne przesunięcie się odsetka zatrudnionych z grup niżej do wyżej zarabiających, a w wyniku wzrostu płacy minimalnej zauważyć można silne spłaszczenie piramidy płac⁷, co jest równoznaczne ze zmniejszaniem się zróżnicowania płac. Dalszą powszechną tendencją był wzrost średniej arytmetycznej i mediany płac nominalnych.

⁷ Por. S. Borowski, *Zmiany w strukturze społeczno-zawodowej ludności w Polsce Ludowej*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 1964, z. 4, s. 143.

Tabela 2

Parametry opisowe struktury zatrudnionych według płac

(X — średnia arytmetyczna, M — mediana, Q — odchylenie ćwiartkowe, V_q — współczynnik zmienności)

Rok	Pracownicy razem				Pracownicy fizyczni			Pracownicy umysłowi		
	X	M	Q	V_q	M	Q	V_q	M	Q	V_q
1957	1404	1253,5	422,9	0,33	1221,7	421,2	0,34	1317,5	372,2	0,28
1960	1683	1589,9	475,9	0,30	1554,1	476,1	0,31	1645,4	484,1	0,29
1965	2013	1878,7	561,5	0,30	1844,3	608,8	0,33	1933,2	601,7	0,31
1967	2195	2019,5	629,6	0,31	1970,1	620,6	0,32	2116,4	652,6	0,31

Źródło: Opracowano według: Rocznik Statystyczny GUS 1959, s. 335 oraz 1968, s. 548.

Z tablicy 2 wynika, że średnia płaca nominalna wzrosła w 1967 r. w porównaniu z 1957 r. o około 791 zł, co stanowi 56,3%, natomiast mediana przesunęła się w górę o 766 zł. Przybiera ona zawsze wartości wyższe dla pracowników umysłowych niż fizycznych, a różnica między nimi waha się w granicach od 88,90 do 146,30 zł. Wynika stąd, że mimo powszechnej tendencji do niwelacji różnic w poziomie płac, celem polityki płac w okresie 25-lecia PRL było utrzymanie ich zróżnicowania według rodzaju wykonywanej pracy. Ogólną tendencję niwelacyjną potwierdzają nieznaczne wahania współczynników zmienności. W grupie pracowników fizycznych występuje wyraźny proces ujednociania płac. Wydaje się, że jest to objaw świadomej działalności państwa, zmierzającej do tego, aby każda praca fizyczna cieszyła się jednakowym poważaniem społecznym. Natomiast wśród pracowników umysłowych zauważyć można na przestrzeni analizowanych lat nieznaczny lecz systematyczny wzrost zróżnicowania płac. Prawdopodobnie podstawowym kryterium różnicującym płace tej grupy pracowników jest poziom wykształcenia. Mimo, że w okresie 25-lecia zaszły głębokie zmiany w kwalifikacji kadr, to jednak dotyczyły one przede wszystkim pracowników z wykształceniem zasadniczym i średnim zawodowym oraz wyższym, natomiast w mniejszym stopniu pracowników z wykształceniem średnim ogólnokształcącym.

Analizę ogólną, prowadzoną w skali całej gospodarki narodowej pragniemy uzupełnić przekrojem działowym i wojewódzkim, celem uzyskania jaśniejszego obrazu zachodzących zmian w dynamice płac w Polsce Ludowej. Porównując mediany płac w poszczególnych działach (patrz tab. 3) można zauważyć, że najkorzystniej kształtują się one w budownictwie i przemyśle i to zarówno dla pracowników umysłowych jak i fizycznych. Natomiast najniższe mediany spotykamy w takich działach, jak: oświata, nauka i kultura, obrót towarowy, administracja publiczna oraz leśnictwo. Na przestrzeni lat 1956-1967 występuje we wszystkich działach gospodarki narodowej tendencja jednokierunkowa — wzrost median, a różnic dopatrzeć się można tylko w dynamice wzrostu. Najlepiej odzwierciedlają

Poziom i dyspersja płac pracowników fizycznych i umysłowych zatrudnionych w gospodarce
 uspołecznionej według działów gospodarki narodowej w latach 1956 - 1967

(M — mediana, Q — odchylenie ćwiartkowe, V_q — współczynnik zmienności)

Działy gospodarki narodowej	Rok	Pracownicy fizyczni			Pracownicy umysłowi		
		M	Q	V_q	M	Q	V_q
		w złotych			w złotych		
Razem	1956	1064,8	216,7	0,20	1139,4	339,9	0,30
	1960	1554,1	476,1	0,31	1645,4	484,1	0,29
w tym:	1965	1844,3	608,8	0,33	1933,2	601,7	0,31
	1967	1970,1	620,6	0,32	2116,4	652,6	0,31
Przemysł	1956	1181,9	352,7	0,30	1399,9	443,4	0,32
	1960	1743,0	477,9	0,27	2055,4	551,8	0,27
	1965	0023,7	543,5	0,27	2547,2	879,8	0,35
	1967	2193,3	591,3	0,27	2677,7	966,8	0,36
Budownictwo	1956	1264,5	432,0	0,34	1564,9	408,0	0,26
	1960	1795,3	527,1	0,29	2164,2	619,4	0,29
	1965	2128,1	633,8	0,30	2591,2	929,1	0,36
	1967	2377,3	901,6	0,38	2729,1	1029,4	0,37
Rolnictwo	1956	840,8	228,2	0,27	957,1	270,1	0,28
	1960	1251,5	300,3	0,24	1703,1	478,6	0,28
	1965	1521,9	405,8	0,27	1956,3	517,9	0,26
	1967	1515,2	389,1	0,26	2127,5	574,5	0,27
Leśnictwo	1956	744,3	183,4	0,25	788,1	172,7	0,22
	1960	1091,1	343,1	0,31	1205,5	323,7	0,27
	1965	1391,8	416,6	0,30	1676,6	376,5	0,22
	1967	1479,7	439,4	0,30	1724,8	401,1	0,23
Transport i łączność	1956	1079,1	282,6	0,26	1195,0	280,1	0,23
	1960	1422,1	356,6	0,25	1645,1	380,7	0,23
	1965	1840,3	619,0	0,34	1948,3	470,3	0,24
	1967	1942,3	521,1	0,27	2098,5	572,2	0,27
Obrót towarowy	1956	879,7	223,3	0,25	1041,2	235,6	0,23
	1960	1140,2	340,2	0,30	1394,8	354,4	0,25
	1965	1419,3	428,7	0,30	1684,5	416,3	0,25
	1967	1499,9	538,7	0,36	1852,5	473,8	0,26
Gospodarka komunalna i mieszkaniowa	1956	1043,6	316,9	0,30	1155,6	276,1	0,24
	1960	1540,5	383,9	0,25	1799,3	350,3	0,19
	1965	1770,2	483,4	0,27	2013,6	490,0	0,24
	1967	1873,6	545,9	0,29	2294,5	615,9	0,27
Oświata, nauka, kultura	1956	566,9	111,4	0,20	980,0	291,3	0,30
	1960	868,1	108,9	0,13	1518,7	402,2	0,26
	1965	879,9	307,6	0,35	1699,8	526,5	0,31
	1967	898,2	341,5	0,38	1918,7	519,2	0,27
Ochrona zdrowia, opie- ka społeczna i kultura, fizyczna	1956	—	—	—	—	—	—
	1960	870,0	50,5	0,06	1266,9	337,9	0,27
	1965	926,6	127,9	0,14	1663,6	353,0	0,21
	1967	1067,7	166,4	0,16	1790,9	518,2	0,29
Administracja publiczna i instytucje wymiaru sprawiedliwości	1956	588,9	176,9	0,30	1051,1	365,9	0,35
	1960	879,1	215,3	0,25	1541,6	545,2	0,35
	1965	892,6	297,4	0,31	1806,1	578,1	0,32
	1967	1051,1	405,6	0,39	1964,8	676,0	0,34
Instytucje finansowe i ubezpieczeniowe	1956	607,9	120,3	0,20	1047,7	224,6	0,21
	1960	890,9	138,8	0,16	1466,0	376,4	0,26
	1965	992,3	258,6	0,26	1767,6	449,6	0,25
	1967	1211,1	405,0	0,33	2063,1	573,4	0,28

Tabela 4

Tendencje zmian przeciętnej płacy nominalnej w gospodarce uspołecznionej według działów gospodarki narodowej w latach 1955 - 1968

Działy gospodarki narodowej według malejącej płacy w 1955 r.	1955	1956	1960	1965	1968	1956	1960	1965	1968
	w złotych					1955=100			
Ogółem	1090	1205	1683	2013	2296	110,6	154,4	184,7	210,6
Budownictwo	1328	1429	1946	2378	2756	107,6	146,5	179,1	207,3
Przemysł	1192	1330	1853	2194	2456	111,6	155,5	184,1	206,0
Transport i łączność	1085	1191	1617	2023	2342	109,8	149,0	186,4	215,8
Administracja publiczna i instytucje wymiaru sprawiedliwości	1039	1204	1556	1965	2293	115,9	149,7	189,1	220,7
Instytucje finansowe i ubezpieczeniowe	992	1102	1557	1833	2256	111,0	156,9	184,8	227,4
Oświata, nauka, kultura,	976	1060	1494	1780	2025	108,6	153,1	182,4	207,5
Gospodarka komunalna i mieszkaniowa	974	1104	1584	1845	2159	113,3	162,6	189,4	221,7
Obrót towarowy	917	1040	1412	1728	1989	113,4	153,9	188,4	216,9
Rolnictwo	832	911	1340	1632	1918	109,5	161,0	196,1	230,5
Ochrona zdrowia, opieka społeczna i kultura fizyczna	762	871	1304	1543	1766	114,3	171,1	202,5	231,7
Leśnictwo	714	812	1176	1471	1637	113,7	164,7	206,0	229,3

Źródło: Opracowano według: Rocznik Statystyczny GUS 1969, s. 537.

nam dynamikę płac — płace średnie (patrz tabela 4). Najsilniejszy wzrost płac wystąpił w takich działach jak: ochrona zdrowia, rolnictwo, leśnictwo oraz instytucje finansowe i wynosił w 1968 r. w porównaniu z 1955 około 130%. Natomiast słabsze tempo wzrostu miał przemysł, budownictwo i oświata — około 107%. Na tej podstawie można by wysunąć tezę o nieznacznym zmniejszaniu się międzydziałowej rozpiętości płac.

W produkcyjnych działach gospodarki, a więc tam gdzie płace były dość wysokie, uwidacznia się minimalna tendencja ujednociania płac, bądź też brak jakiegokolwiek tendencji. Natomiast zróżnicowanie płac pogłębia się w działach produkcji niematerialnej a więc tam, gdzie płace były niższe. Trudno natomiast dopatrzeć się jakiegokolwiek tendencji w przekrojach wojewódzkich. Można by zaryzykować stwierdzenie, że częściej spotykana jest tendencja ujednociania płac, co jest zgodne z ogólnopolską tendencją. Zauważa się to przede wszystkim w województwach uprzemysłowionych.

Porównując wysokość median w poszczególnych województwach możemy wyróżnić grupę województw o najwyższych i najniższych płacach. I tak najwyższe płace występują w województwach: katowickim, w m. st. Warszawie, m. Krakowie oraz m. Łodzi, natomiast najniższe płace spoty-

Tabela 5

Poziom i dyspersja płac pracowników zatrudnionych w gospodarce uspołecznionej według województw

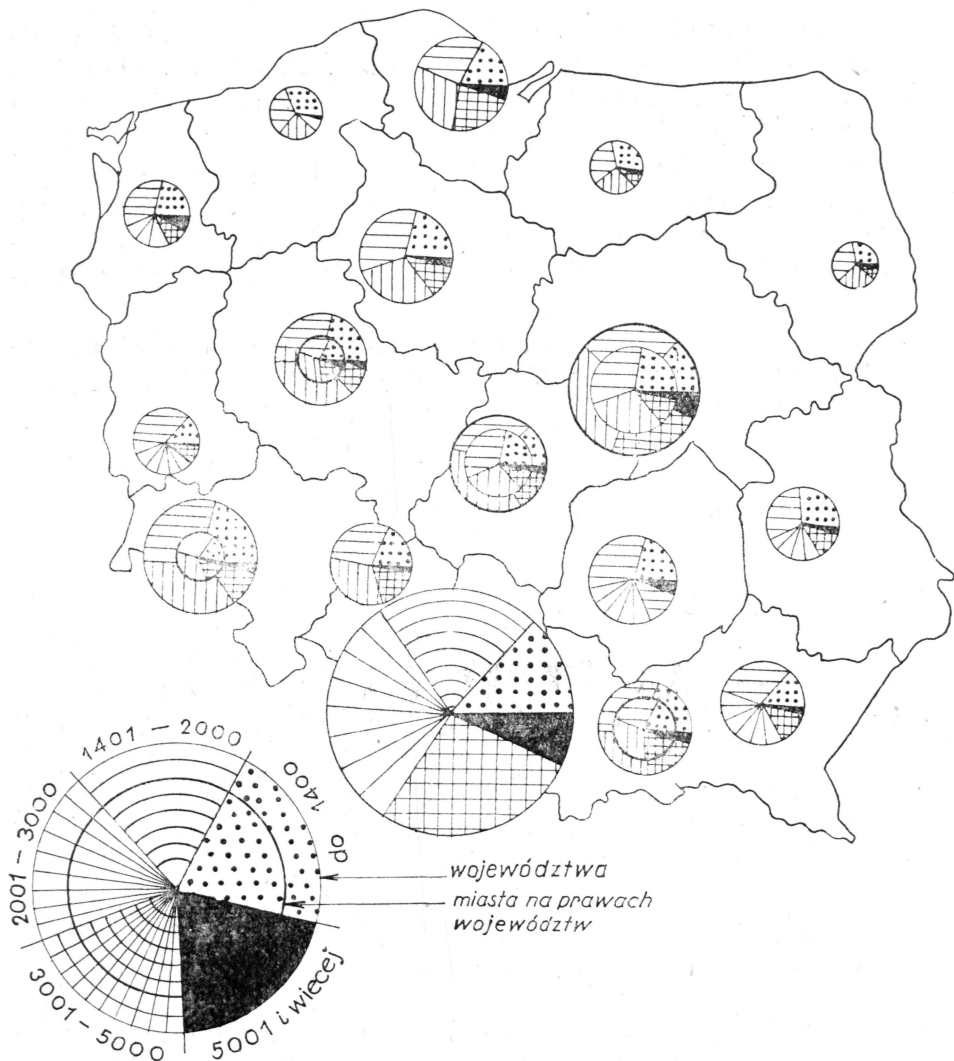
(M — mediana, Q — odchylenie ćwiartkowe, V_q — współczynnik zmienności)

Województwo	Rok	M		V_q	Województwo	Rok	Q		V_q
		w złotych					w złotych		
Polska	1957	1253,5	422,9	0,34	Olsztyńskie	1957	1057,5	293,2	0,28
	1960	1589,9	475,9	0,30		1960	1327,3	373,4	0,28
	1965	1878,7	561,5	0,30		1965	1673,1	461,0	0,28
	1967	2019,5	629,6	0,31		1967	1784,2	500,8	0,28
Białostockie	1957	1044,9	343,7	0,33	Opolskie	1957	1048,8	243,4	0,23
	1960	1351,9	397,2	0,29		1960	1488,8	406,0	0,27
	1965	1655,6	258,9	0,16		1965	1844,6	523,4	0,28
	1967	1805,5	494,9	0,27		1967	1987,8	585,6	0,29
Bydgoskie	1957	1140,9	327,3	0,29	m. Poznań	1957	1275,0	420,6	0,33
	1960	1459,4	400,4	0,27		1960	1544,5	409,3	0,26
	1965	1762,5	490,5	0,28		1965	1926,6	558,8	0,29
	1967	1906,9	524,8	0,27		1967	2132,6	624,9	0,29
Gdańskie	1957	1292,6	422,7	0,33	Poznańskie	1957	1125,6	312,7	0,28
	1960	1634,3	514,6	0,31		1960	1471,4	395,6	0,27
	1965	1939,7	603,0	0,31		1965	1745,2	455,7	0,26
	1967	2066,8	666,2	0,32		1967	1855,9	495,8	0,27
Katowickie	1957	1550,2	584,5	0,38	Rzeszowskie	1957	1114,9	333,6	0,30
	1960	1903,5	623,7	0,33		1960	1439,6	406,6	0,28
	1965	2260,6	815,9	0,36		1965	1757,3	505,1	0,29
	1967	2436,9	953,5	0,39		1967	2140,1	579,1	0,27
Kieleckie	1957	1175,5	377,8	0,32	Szczecińskie	1957	1180,9	376,7	0,32
	1960	1484,6	432,0	0,29		1960	1502,5	451,7	0,30
	1965	1755,7	508,3	0,29		1965	1842,3	565,5	0,31
	1967	1886,1	545,5	0,29		1967	1966,0	644,8	0,33
Koszalińskie	1957	1040,0	301,4	0,29	m. Warszawa	1957	1403,8	507,3	0,36
	1960	1331,9	375,6	0,28		1960	1726,2	536,4	0,31
	1965	1691,3	507,4	0,30		1965	2077,8	643,6	0,31
	1967	1782,2	539,3	0,30		1967	2276,4	775,2	0,34
m. Kraków	1957	1295,5	438,2	0,34	Warszawskie	1957	1171,3	352,1	0,30
	1960	1642,5	498,2	0,30		1960	1485,6	391,2	0,26
	1965	2030,5	383,7	0,20		1965	1746,2	518,8	0,30
	1967	2200,7	692,0	0,31		1967	1877,3	536,9	0,29
Krakowskie	1957	1321,5	423,8	0,32	m. Wrocław	1957	1277,4	425,1	0,33
	1960	1605,5	473,3	0,29		1960	1582,9	463,5	0,29
	1965	1833,2	550,3	0,30		1965	1987,9	578,2	0,29
	1967	1978,5	602,6	0,30		1967	2137,8	649,2	0,30
Lubelskie	1957	1094,6	302,0	0,28	Wrocławskie	1957	1287,4	421,6	0,33
	1960	1361,6	415,6	0,31		1960	1573,7	464,8	0,29
	1965	1680,9	489,7	0,29		1965	1822,7	537,9	0,29
	1967	1818,2	526,5	0,29		1967	1938,9	571,4	0,29
m. Łódź	1957	1325,1	375,2	0,28	Zielonogórskie	1957	1127,6	327,6	0,29
	1960	1624,5	384,9	0,24		1960	1451,4	400,9	0,28
	1965	2268,5	370,2	0,16		1965	1748,1	476,0	0,27
	1967	2089,7	539,5	0,26		1967	2075,0	482,7	0,23
Łódzkie	1957	1150,3	432,1	0,37					
	1960	1508,5	368,8	0,24					
	1965	1744,6	433,0	0,54					
	1967	1866,2	465,5	0,25					

Tabela 6

Struktura zatrudnienia w gospodarce społecznej według wysokości płacy miesięcznej w przekroju wojewódzkim w latach 1960 i 1967 (w %)

Województwo	Rok	Wysokość płacy miesięcznej w zł				
		do 1400	1401 - 2000	2001 - 3000	3001 - 5000	5001 - więcej
Polska	1960	40,0	31,7	21,3	6,3	0,7
	1967	19,9	29,4	31,8	16,4	2,5
m. Warszawa	1960	32,9	31,5	25,9	8,8	0,9
	1967	15,1	24,8	32,9	23,2	4,0
m. Kraków	1960	37,3	31,9	23,0	6,9	0,9
	1967	16,4	26,1	33,0	21,2	3,3
m. Łódź	1960	35,3	39,4	21,1	4,1	0,1
	1967	14,4	31,2	38,2	14,5	1,6
m. Poznań	1960	42,0	33,4	20,1	4,3	0,2
	1967	16,2	28,5	35,3	18,0	2,0
m. Wrocław	1960	40,1	32,6	22,0	5,0	0,3
	1967	17,4	27,2	34,3	18,7	2,4
Białostockie	1960	53,6	30,7	13,4	2,3	0,0
	1967	26,5	34,8	28,9	9,1	0,7
Bydgoskie	1960	46,8	32,8	17,4	2,9	0,1
	1967	22,3	32,8	32,3	11,6	1,0
Gdańskie	1960	38,2	30,3	23,6	6,9	1,0
	1967	19,9	27,7	31,6	17,9	2,9
Katowickie	1960	27,1	27,3	30,0	13,8	1,8
	1967	13,5	22,0	31,0	27,4	6,1
Kieleckie	1960	45,7	30,8	19,9	3,4	0,2
	1967	23,6	32,6	30,4	12,5	0,9
Koszalińskie	1960	55,4	29,5	12,4	2,5	0,2
	1967	29,7	31,9	27,1	10,1	1,2
Krakowskie	1960	38,7	33,1	21,4	6,3	0,5
	1967	20,4	30,7	31,7	15,2	2,0
Lubelskie	1960	52,8	28,8	14,9	3,4	0,1
	1967	26,6	33,6	28,2	10,6	1,0
Łódzkie	1960	43,2	37,9	16,2	2,7	0,0
	1967	21,5	36,7	32,3	9,0	0,5
Olsztyńskie	1960	56,1	29,7	12,0	2,1	0,1
	1967	27,8	34,7	27,8	9,1	0,6
Opolskie	1960	45,0	34,1	17,9	2,9	0,1
	1967	21,2	29,4	34,3	14,1	1,0
Poznańskie	1960	45,9	34,9	16,9	2,3	0,0
	1967	23,8	34,5	31,5	9,5	0,7
Rzeszowskie	1960	49,8	31,1	15,7	3,3	0,1
	1967	13,7	30,0	37,9	16,8	1,6
Szczecińskie	1960	44,9	30,1	19,0	5,2	0,8
	1967	23,4	28,2	30,3	15,4	2,7
Warszawskie	1960	45,2	34,0	17,3	3,4	0,1
	1967	23,6	33,2	29,4	12,5	1,3
Wrocławskie	1960	40,6	31,9	20,1	6,3	0,9
	1967	22,7	30,4	31,7	13,0	2,2
Zielonogórskie	1960	47,2	33,3	16,8	2,7	0,0
	1967	12,6	33,5	41,2	12,2	0,5

Ryc. 3. Struktura zatrudnienia w gospodarce społecznej według wysokości płac (w zł) za wrzesień 1967 r.

Źródło: tabela 6

kamy w województwach: białostockim, kieleckim, lubelskim i olsztyńskim (patrz tab. 5). Różnice w wysokości median są wynikiem przede wszystkim odmiennej struktury gospodarczej. Na terenie województw, w których przeważa udział przemysłu i budownictwa w ogólnym potencjale gospodarczym, przeciętne płace ogółu zatrudnionych są większe i vice versa. Uzupełnieniem płac przeciętnych jest analiza struktury płac w poszczególnych województwach. W grupie województw o niższych płacach najwyższy odsetek zatrudnionych pobiera średnie płace z przedziału 1400 - 2000 zł. Natomiast w województwach o wyższych płacach najczęściej zatrudnionych pobiera płace z przedziału 2000 - 3000 zł (patrz tab. 6).

Reasumując wyniki naszych obserwacji można by stwierdzić, że w badanym okresie: 1) różnice terytorialne w płacach zostały znacznie zniwelowane, 2) poważnemu zmniejszeniu uległy dysproporcje płac między pracownikami fizycznymi i umysłowymi, 3) nadal istnieją znaczne różnice w wysokości płac między poszczególnymi działami gospodarki narodowej, 4) występuje systematyczne przesuwanie się ogółu zatrudnionych z grup niżej do wyżej zarabiających poprzez wzrost przeciętnych płac nominalnych wszystkich zatrudnionych oraz ustawowe podnoszenie płacy minimalnej.

Zaobserwowane tendencje w poziomie i dynamice płac pozwalają przypuszczać, że zarówno zmniejszanie się dyspersji płac jak i wzrost płac nominalnych ma charakter trwały i utrzyma się w następnych latach.

DEVELOPMENTAL PAY TENDENCIES IN THE SOCIALIZED ECONOMY OF PEOPLE'S POLAND

S u m m a r y

The article has been written because of the twenty-fifth anniversary of People's Poland. Its purpose is to show differences and changes in the level and dynamics of money wage in territorial cross-section by the kind of work done and by national economy divisions. The method of average salaries and wages, the one of employment structure by amount of earnings and the index method have been used to achieve the aim. Tendencies that became apparent with help of those methods may be reduced to the following general statements:

- territorial differences in pay have been considerably leveled,
- pay disproportions between wage-earners and salaried workers have been notably diminished,
- differences in the amount of earnings between particular divisions of national economy are still considerable,
- most employees are systematically shifted from lower earnings groups to higher ones by means of an increase in average money wage of all the employees and by statutory rise in money wage.